

Kanton Zürich
Bildungsdirektion
Volksschulamt

Okvirni učni načrt za jezik in kulturo porekla (HSK)

S pojasnili k okvirnim pogojem pouka

Vsebina

1 Namen okvirnega učnega načrta

Pouk HSK od začetkov do danes

2 Pojem in podlage

Pojem

Vodilne ideje

Zgradba in struktura

3 Razumevanje učenja in poučevanja

Pouk, usmerjen v kompetence

Ocenjevanje, usmerjeno v kompetence

Domače naloge

Učila in učni pripomočki

Izbira učne metode

Nevtralnost pouka

4 Predmetno področje »Jeziki«

Pomen in cilji predmetnega področja

Didaktika večjezičnosti

Področja kompetenc

5 Predmetno področje »Narava, človek, družba«

Pomen in cilji predmetnega področja

Področja kompetenc

6 Pouk v posameznih ciklih

Cikel 1

Cikel 2

Cikel 3

7 Slovar

8 Priloge

Priloga I: Okvirni pogoji v kantonu Zürich

Priloga II: Stopnje in teme – pregled

Priloga III: Literatura

5

5

7

7

7

8

10

10

10

11

11

12

12

14

14

15

15

18

18

19

23

23

24

24

25

32

37

43

Impressum

Herausgeberin

Bildungsdirektion Kanton Zürich,
Volksschulamt

Erarbeitet in Zusammenarbeit mit den HSK-
Trägerschaften

Wissenschaftliche Beratung durch Dr. Ursula
Ritzau, PH FHNW, und Prof. em. Dr. Dr. Basil
Schader, PHZH

Gestaltung

raschle & partner raschlepartner.ch

Übersetzung

Interserv AG

Kontakt

Volksschulamt, Abteilung Besondere
Förderung Sektor Interkulturelle Pädagogik
Walchestrasse 21
8090 Zürich
+41 43 259 53 61
ikp@vsa.zh.ch www.zh.ch/hsk

Die Orientierung an diesem Lehrplan wird
auch in anderen Kantonen empfohlen: Basel-
Landschaft, Basel- Stadt, Bern, Glarus,
Luzern, Schaffhausen, St. Gallen und Thurgau.

Kanton Zürich
Gemeinnütziger Fonds

Finanzielle Unterstützung durch den
gemeinnützigen Fonds des Kantons Zürich

Vollständig überarbeitete

4. Auflage 2023

© Bildungsdirektion Kanton Zürich

Uvod

Spodbujanje *večjezičnih* in *transkulturnih* kompetenc spada med prednostne naloge šole. Temu cilju sledi tudi pouk jezika in kulture porekla (HSK), ki dopolnjuje ponudbo javne šole. S tem poukom *dvo- in večjezični* otroci in mladostniki razširijo kompetence v svojem *jeziku porekla*. Poleg tega pridobijo znanja o svojih trenutnih *življenjskih okoljih* in kulturah porekla. V kantonu Zürich organizirajo pouk HSK *države porekla* in zasebni organizatorji pouka. Ti že več kot petdeset let prejemajo strokovno in administrativno podporo Direkcije za izobraževanje [Bildungsdirektion].

Urad za javno šolstvo [Volksschulamt] kantona Zürich je leta 2011 v sodelovanju z organizatorji pouka HSK in drugimi zunanjimi strokovnjaki izdelal okvirni učni načrt za ta pouk, ki se uporablja tudi v raznih drugih kantonih nemško govoreče Švice. Cilj je bil poenotiti učne načrte posameznih izvajalcev in jih uskladiti z učnim načrtom javne šole. V pričujoči prenovi okvirnega učnega načrta so bile upoštevane spremembe v izobraževalni politiki, in sicer tako, da je bil okvirni učni načrt usklajen z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21], ki velja za javne šole. Hkrati pa prenova vsebuje tudi druge vsebinske in jezikovne izboljšave, ki so bile narejene v sodelovanju z učitelji pouka HSK, koordinacijskimi osebami za HSK in drugimi zunanjimi strokovnjaki.

Zgradba te publikacije

Okvirni učni načrt se zgleduje po učnem načrtu 21 [Lehrplan 21] javne šole. Posamezni odlomki besedila učnega načrta 21 [Lehrplan 21] so zato bili, neposredno ali nekoliko prilagojeno, prevzeti v to publikacijo. V prvem poglavju je pojasnjen pomen in namen okvirnega učnega načrta ter predstavljen zgodovinski pregled pouka HSK od začetkov do danes. V drugem poglavju so opisane podlage, v tretjem poglavju pa razumevanje učenja in poučevanja. Četrto in peto poglavje sta posvečeni predmetnima področjema »Jeziki« in »Narava, človek, družba«, pri čemer najprej opisujeta pomen predmetnih področij in nato opredeljujeta pripadajoča področja kompetenc vključno s kompetencami. Posamezni organizatorji oziroma učiteljice in učitelji pouka HSK metodiko pridobivanja kompetenc oblikujejo sami. Šesto poglavje se zato omejuje na splošna razmišljanja o posameznih ciklih.

Slovar (sedmo poglavje) je bil povečini prevzet iz slovarja dosedanjega okvirnega učnega načrta. Nekaj modifikacij je bilo narejenih na osnovi slovarja publikacije Švicarske konference kantonalnih direktorjev za vzgojo [EDK] »Pouk jezika in kulture porekla HSK« [«Unterricht in Heimatlicher Sprache und Kultur HSK»] (Anja Giudici, Regina Bühlmann 2014). V slovarju so pojasnjeni vsi pojmi, ki so v besedilu v *poševni* pisavi. Najpomembnejše so naslednje definicije: Jezik, ki se ga otroci učijo pri pouku HSK, je za večino otrok *prvi jezik*, za nekatere pa *drugi jezik*. V pričujočem učnem načrtu se za učni jezik pouka HSK uporablja izraz *jezik porekla*.

Priloga (osmo poglavje) zajema pravne podlage pouka HSK v kantonu Zürich in navodila Urada za javno šolstvo [Volksschulamt] za njihovo izvajanje. Priložen je tudi pregled možnih tem po stopnjah in literature, ki je navedena v besedilu.

1 Namen okvirnega učnega načrta

Okvirni učni načrt opredeljuje cilje pouka HSK glede na trenutne potrebe *dvo- ali večjezičnih* otrok in je usklajen z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]. Njegov namen uporabe obsega tri točke:

Okvirni učni načrt služi organizatorjem HSK za nadaljnji razvoj lastnih učnih načrtov in njihovo usklajevanje z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]. Pri tem veljajo različna izhodišča. Organizatorjem, ki prvič organizirajo pouk HSK, lahko služi kot smernica za izdelavo lastnega učnega načrta. Na drugi strani imamo državne organizatorje pouka s praviloma že izdelanimi učnimi načrti, ki so jih določila ministrstva za izobraževanje *držav porekla*. Vsebine učnih načrtov po potrebi prilagodijo tako, da so združljive s cilji in vsebinami okvirnega učnega načrta HSK ter jim ne nasprotujejo. Vsi organizatorji imajo maneverski prostor, v katerem lahko dajejo poudarek posameznim kompetencam in predmetnim področjem okvirnega učnega načrta glede na lastne potrebe in pogoje. Ker se pouk izvaja od dve do štiri ure tedensko in ker so skupine po starosti, predznanju in zmožnostih otrok običajno heterogene, je treba določiti težišče pouka.

Okvirni učni načrt Direkcije za izobraževanje [Bildungsdirektion] je osnova za priznavanje pouka organizatorjev HSK. Priznan je samo pouk organizatorjev, katerih učni načrt in pouk ustrezata okvirnemu učnemu načrtu. Če obstaja učni načrt države porekla, je treba ponazoriti, kako je ta načrt usklajen z okvirnim učnim načrtom HSK in kakšni ukrepi so predvideni v primeru neskladij. S postopkom priznavanja postane ta okvirni učni načrt za organizatorje, katerih pouk HSK je priznan, obvezujoč. Postavlja okvir, v katerem lahko sami določijo specifične cilje in vsebine lastnega učnega načrta, ki jih nato uporabljajo pri pouku.

Okvirni učni načrt služi vsem udeležencem kot osnova dogovora. Organizatorjem in učiteljem pouka HSK, lokalnim in kantonalnim oblastem ter izobraževalnim ustanovam služi kot skupna osnova za pogoje, cilje, vsebine in pojme pouka HSK.

Pričujoči okvirni učni načrt upošteva trenutne razmere in smernice v kantonu Zürich. Z izrazom »učni načrt 21 [Lehrplan 21]« je zato mišljen züriški učni načrt 21 [Lehrplan 21].

Pouk HSK od začetkov do danes

Na pobudo političnih beguncev iz Italije so v tridesetih letih prejšnjega stoletja organizirali prve oblike pouka HSK. Z rastočim italijanskim priseljevanjem se je njihovo število stalno povečevalo. V poznih šestdesetih in zgodnjih sedemdesetih letih so društva staršev drugih narodnosti začela ponujati podobne oblike pouka. Njihovo organizacijo so postopoma prevzele *države porekla*. Svet za vzgojo [Erziehungsrat] (današnji Svet za izobraževanje [Bildungsrat]) je 21. junija 1966 sprejel prvi sklep na tem področju, s katerim je dovolil poskusno izvedbo takšnega pouka v prostorih javnih šol. Sprva je to veljalo samo za italijanski pouk, ki pa se takrat še ni smel izvajati v času rednega pouka.

S sklepom z dne 16. maja 1972 je Svet za vzgojo [Erziehungsrat] prepustil Šolskim občinam [Schulgemeinden] odločitev o tem, ali bodo vključile italijanski in španski pouk HSK v čas rednega pouka. Istega leta je Švicarska konferenca kantonalnih direktorjev za vzgojo [Schweizerische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren, EDK] priporočila, da se dovolita dve uri pouka HSK znotraj rednega pouka.

Leta 1982 so italijanski in španski generalni konzulati ter »Koordinacijska skupina združenja tujih staršev v kantonu Zürich« zaprosili Svet za vzgojo [Erziehungsrat], da bi pouk HSK v celotnem kantonu

vklučili v šolski proces in dovolili vpis ocene HSK v spričevalo. S sklepom z dne 8. novembra 1983 je Svet za vzgojo [Erziehungsrat] te želje upošteval in poskusno dovolil pouk HSK vseh narodov. Ta nova ureditev je dvignila vrednost pouku HSK, ki je tako postal tudi bolj znan. Hkrati so začeli organizatorji pouka, züriški organi ter učiteljice in učitelji bolj usklajeno sodelovati med seboj (razvoj posebnih učnih načrtov za HSK, dopolnilna usposabljanja, pilotski projekti). Kot rezultat osemletne poskusne faze je nastal pravilnik o »izvajanju pouka in kulture jezika porekla«, ki ga je Svet za vzgojo [Erziehungsrat] potrdil dne 11. junija 1992. Ta sklep je pouk uzakonil v züriški javni šoli. Poleg tega je prvič omogočil, da so bili priznani tudi nedržavni organizatorji pouka. Zakon o javnem šolstvu [Volksschulgesetz] iz leta 2005 in Uredba o javnem šolstvu [Volksschulverordnung] iz leta 2006 sta pouk HSK postavila na novo pravno osnovo.

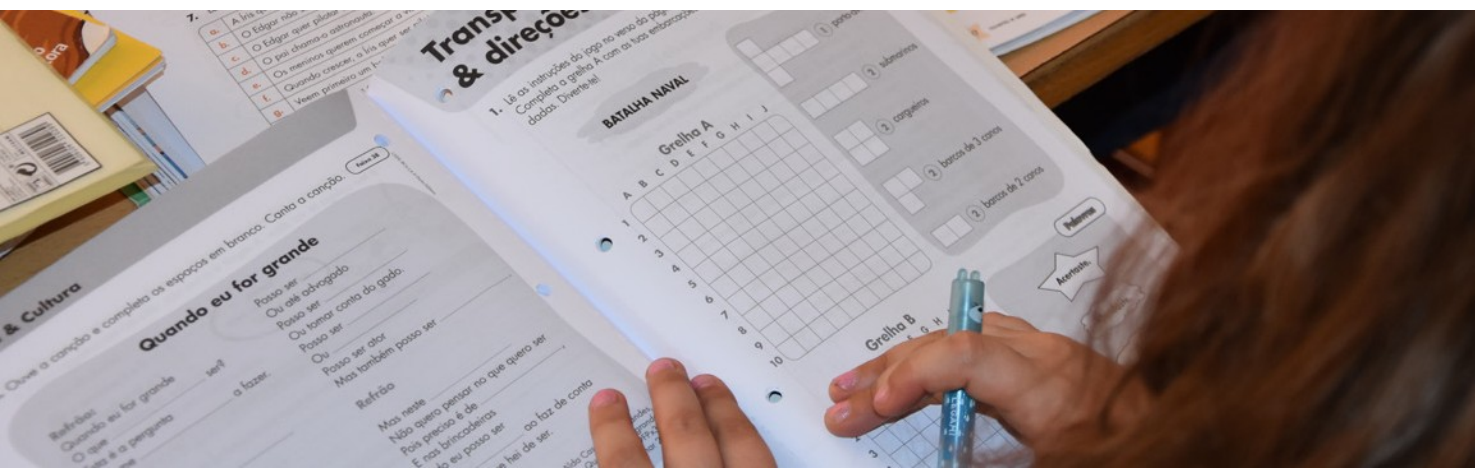
Še v osemdesetih letih so poleg Italije in Španije ponujale pouk HSK le Jugoslavija, Turčija, Grčija in Portugalska. Od devetdesetih let naprej so se dodatno pojavljali novi ponudniki pouka, tako da je danes na voljo kantonalno priznani pouk HSK v 31 jezikih.

V šolskem letu 2009/10 je število sodelujočih učenk in učencev prvič preseglo 10.000. Število udeleženk in udeležencev se glede na jezik razlikuje, odvisno pa je od različnih dejavnikov, kot so velikost jezikovne skupine, organizacijski in finančni položaj organizatorja pouka, podpore države porekle itn.

Raznolikost izvedbe pouka HSK odraža raznolikost organizatorjev in jezikovnih skupnosti, na primer glede vrednotenja izobraževanja, vzrokov za migracijo ali beg, zgodovinskih izkušenj ali pogledov na življenje v Švici.

Prvotno naj bi bil pouk HSK namenjen predvsem lažji (ponovni) vključitvi v šolo ob morebitni vrnitvi v *države porekla*. Sčasoma so se spremenile okoliščine učenk in učencev, s tem pa tudi postavitve ciljev pouka. Ker se je le zelo majhen delež učenk in učencev vrnil v *države porekla*, se je cilj pouka spremenil in je usmerjen v podporo otrokom prve in druge generacije priseljencev pri *integraciji* v tukajšnjo družbo. Poleg tega so pouk začeli obiskovati tudi otroci iz etnično heterogenih družin, za katere niti *integracija* niti »vrnitev« nista pomembni temi.

Za vse učenke in učence sta se istočasno, kot samostojen in pomemben cilj, uveljavila spodbujanje *večjezičnosti* oziroma spodbujanje *jezika porekla*. S tem je pouk upošteval spoznanja iz pedagoške prakse in raziskovanja, da *večjezičnost* gradi potencial. S spodbujanjem večjezičnosti nima koristi le posameznik, temveč celotna družba. V kantonu Zürich govori pribl. 43% učenk in učencev javnih šol namesto nemščine drug *prvi jezik* (Statistični podatki o izobraževanju v kantonu Zürich, stanje 2020). Ta potencial *večjezičnosti* je treba spodbujati in uporabljati.

2 Pojem in podlage

Pojem

Pri pouku jezika in *kulture* porekla razširijo otroci in mladostniki kompetenco v svojem nenemškem *jeziku* porekla. Pri tem gre za *prvi* ali *drugi jezik*. Poleg tega učenci in učenke poglobijo znanja o *kulturah* in svojih *življenjskih okoljih*, še posebej o *kulturi*, zgodovini, literaturi, geografiji in tradicijah regije, iz katere izvira njihova družina. Spoprimejo se s situacijo različnih življenjskih okolij in s tem razširijo sposobnost orientacije v različnih družbah, tako v Švici kot po potrebi tudi v *državah* porekla. Pouk celostno podpira njihov jezikovni, kognitivni, socialni in čustveni razvoj.

Da v zvezi z zakonsko podlago ne bi prišlo do zmede, bo v tem učnem načrtu ohranjena oznaka »jezik in kultura porekla«, čeprav je pomen besede nenatančen. Le za manjšino otrok in mladostnikov, ki obiskujejo ta pouk, so njihova domovina jasno in izključno *države* porekla. Večina otrok je rojena v Švici in se giblje v različnih *življenjskih okoljih* in *kulturah*.

Vodilne ideje

- Pouk HSK spodbuja učenke in učence glede na njihovo starost, predznanje, stopnjo sposobnosti pri *jeziku* porekla.
- Pouk je skladen z vrednotami, ki jih učni načrt 21 [Lehrplan 21] opredeljuje v poglavju »Podlage« pod točko »Izobraževalni cilji« kot usmeritev za šolo, še posebej pa z naslednjimi:
 - › »Šola je v zvezi s politiko, religijami in veroizpovedmi nevtralna.
 - › Šola spodbuja enake možnosti.
 - › Šola spodbuja enakopravnost spolov.
 - › Šola zavrača vse oblike diskriminacije.
 - › Šola vzbuja in spodbuja razumevanje za družbeno pravičnost, demokracijo in ohranjanje naravnega okolja.
 - › Šola spodbuja vzajemno spoštovanje v skupnem življenju, še posebej glede *kultur*, religij, oblik skupnega življenja.
 - › Šola upošteva različne učne pogoje otrok in mladostnikov ter se konstruktivno sooča z raznolikostjo.
 - › Šola v pluralistični družbi prispeva k družbeni koheziji.«
- Pouk krepi zavest, da je *dvo- ali večjezičnost* dodaten potencial, ki ga lahko učenci in učenke nadalje uporabijo. Ceni večjezičnost in jo razume kot družbeno dobro.
- Pouk podpira otroke in mladostnike pri njihovem odnosu do različnih *identitetnih zasnov* na podlagi različnih pripadnosti, *kultur*, tradicij in zgodovine. Pri tem pouk vključuje, pogloblja in odraža izkušnje in znanja posameznikov v zvezi z *državami* porekla kot tudi Švico. K temu spadajo vrednote in norme, zgodovina in religija. Posredovanje konfesionalnih verskih znanj in (strankarsko) političnih ideologij izrecno ne spada k pouku.
- Pouk pomaga učenkam in učencem pri razreševanju konfliktov, njihovih *transkulturnih kompetencah* in njihovi zmožnosti za presojo. Spodbuja odprt, nediskriminatoren in spoštljiv odnos do

ljudi.

- Pouk pomaga pri *integraciji* otrok in mladostnikov s *priseljenskim ozadjem* v javne šole.
- Pouk ustvarja osnove, da lahko učenci in učenke svoje *večjezične* in *transkulture* kompetence pozneje uporabijo pri izobraževanju in v poklicu, tako v Švici kot tudi v *državah porekla*.
- Pouk pomaga učenkam in učencem, da lahko v Švici in *državah porekla* komunicirajo z istogovorečimi ljudmi.
- Pouk omogoča učenkam in učencem, da lahko uporabljajo starosti primerne medije in literaturo v *jeziku porekla*.
- Pouk upošteva izkušnje in interese otrok in mladostnikov ter vzbuja nove interese. Omogoča neposreden stik s snovjo in povezuje učenje z jezikovno dejavnostjo, kar se med drugim zagotavlja z uporabo elektronskih medijev pri pouku (spletne strani in družbeni mediji v *jeziku porekla* itn.). Učni koraki in naloge ustrezajo stopnji predznanja posamezne učenke in učenca.
- Pouk nudi prostor igrivim elementom in verbalnemu sporazumevanju. Na predšolski stopnji je učni pristop v osnovi igriv.
- Pouk izhaja iz možnosti prehajanja učenk in učencev med različnimi jezikovnimi ravni in med različnimi *življenjskimi okolji*. Zato se vedno upoštevajo individualne izkušnje učenk in učencev ter kot osnovno didaktično načelo izvaja primerjanje. S primerjanjem *jezika porekla* in nemščine ter primerjanjem *narečja/-ij* ter standardnega jezika v nemščini in *standardne različice jezika porekla* pouk poglobi jezikovno kompetenco obeh jezikov. S primerjanjem različnih *življenjskih okolij* pa se poglobi razumevanje skupnih značilnosti, razlik in posebnosti.

Zgradba in struktura

Ker se okvirni učni načrt HSK ravna po učnem načrtu 21 [Lehrplan 21] in povzema njegovo strukturo in pojme, je v nadaljevanju na kratko pojasnjena zgradba učnega načrta 21 [Lehrplans 21]. Natančnejša pojasnila so razvidna iz poglavij

»Pregled [Überblick]« in »Podlage [Grundlagen]« učnega načrta 21 [Lehrplans 21].

Učni načrt 21 [Lehrplan 21]: Cikli in struktura

Z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21] je enajst šoloobveznih let v Švici razdeljenih na tri cikle. Prvi cikel obsega dve leti predšolske vzgoje in prvi dve leti primarne stopnje (do konca drugega razreda). Drugi cikel obsega štiri leta primarne stopnje (tretji do šesti razred), tretji cikel pa tri leta sekundarne stopnje (sedmi do deveti razred).

Učni načrt 21 [Lehrplan 21] je razdeljen na šest predmetnih področij: jeziki; matematika; narava, človek, družba [NMG]; oblikovanje; glasba ter gibanje in šport. Za vsako strokovno področje so opisane *kompetence*, ki jih učenke in učenci pridobijo v sklopu javne šole. Učni načrt vsebuje poleg tega interdisciplinarna modula »Mediji in informatika« ter »Poklicna usmeritev«. V učne načrte

predmetnih področij in modulov so vključene interdisciplinarne kompetence (osebne, socialne in metodične) in interdisciplinarne teme pod vodilno idejo Trajnostni razvoj [BNE].

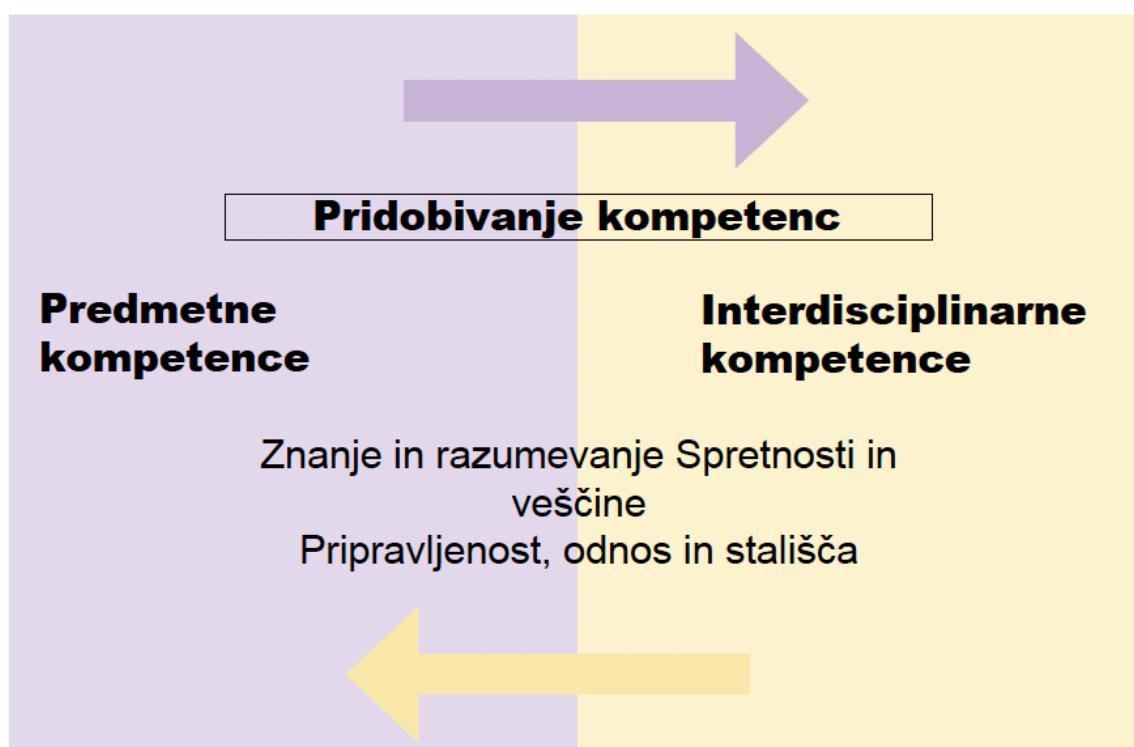
Učni načrt 21 [Lehrplan 21]: Pridobivanje kompetenc

Posamezna predmetna področja učnega načrta 21 [Lehrplan 21] so razdeljena na *področja kompetenc*. Predmetna področja nemščina, angleščina, italijanščina in francoščina so na primer razdeljena na »poslušanje«, »govorjenje«, »pisanje«, »poudarek na jeziku/-ih« in »poudarek na literaturi« (predmetno področje nemščina) oziroma »poudarek na kulturi« (predmetno področje angleščina, italijanščina, francoščina). Za vsako *področje kompetenc* so opredeljene različne *kompetence* z opisom njihovega pridobivanja. Za vsako kompetenco je opisano pričakovano pridobivanje znanj in sposobnosti v posameznem ciklu na različnih stopnjah. Te *stopnje kompetenc* ponazarjajo, da se kompetence pridobivajo kontinuirano skozi določeno obdobje.

Okvirni učni načrt HSK: Struktura in pridobivanje kompetenc

V tem okvirnem učnem načrtu kompetence, ki jih je treba pridobiti, niso razčlenjene na posamezne cikle in stopnje kompetenc. Naloga posameznih organizatorjev pouka HSK je, da opredelijo specifične kompetence in ustrezne vsebine, tako da lahko učitelji pouka HSK pripravijo konkretni pouk.

3 Razumevanje učenja in poučevanja

Slika 1: Pridobivanje kompetenc (prim. učni načrt 21 [Lehrplan 21], poglavje »Razumevanje učenja in poučevanja«).

Pouk, usmerjen v kompetence

Pouk jezika in kulture porekla je, tako kot učni načrt 21 [Lehrplan 21], usmerjen v kompetence in pridobivanje kompetenc. Osredotoča se na znanje, spretnosti in veščine, ki naj bi jih učenke in učenci pridobili na predmetnih področjih in področjih kompetenc. Kompetence vključujejo več vsebinskih in procesnih vidikov: spretnosti, veščine in znanje, pa tudi pripravljenost, odnos in stališča. Slednja se nanašajo na *kulturne* vidike, predvsem pa tudi na razsežnosti prevzemanja odgovornosti za učenje, sodelovanje, motivacijo in pripravljenost za delo.

Kompetence, ki jih je treba pridobiti, so predmetne in interdisciplinarne narave. Predmetne kompetence opisujejo specifično znanje predmeta in z njim povezane spretnosti in veščine. Interdisciplinarne kompetence pojasnijo znanja in sposobnosti, ki so na splošno pomembne za učenje. Mednje spadajo osebne, socialne in metodološke kompetence.

Pri poučevanju, usmerjenem v kompetence, je treba učne vsebine izbrati in didaktično-metodološko oblikovati tako, da lahko učenke in učenci pridobijo in utrdijo želene kompetence. Na podlagi okvirnega učnega načrta HSK in učil učiteljica ali učitelj HSK razmisli, katere cilje kompetenc lahko obdeli s katerimi predmetnimi vsebinami in temami. Na tej osnovi oblikuje učno okolje in pouk tako, da lahko učenke in učenci pridobijo ustrezne kompetence. Pri tem zelo upošteva heterogenost učne skupine.

Ocenjevanje, usmerjeno v kompetence

Pouk, usmerjen v kompetence, vključuje kulturo povratnih informacij, katere namen je doseganje ciljev kompetenc. Konstruktivne povratne informacije so osrednji element kakovosti pouka, in prispevajo k učenju in pridobivanju kompetenc. Učenke in učenci so ocenjeni formativno (v procesu: spodbujevalna opozorila, kaj lahko

naslednjič naredijo bolje), sumativno (ob koncu procesa, bilančno) in tudi prognostično (usmerjeno v prihodnost: presoja, ali izpolnjujejo zahteve za uspešno nadaljnje učenje v naslednji učni fazi ali na naslednji stopnji šolanja).

Od drugega razreda dalje prejmejo učenke in učenci za svoje dosežke in napredke pri pouku HSK

oceno. Učitelji priznanih oblik pouka HSK to oceno ob koncu vsakega semestra vnesejo v predpisani obrazec [Attestformular]. Razredniki prepisejo to oceno v spričevalo žüriške javne šole. Na predšolski stopnji in v prvem razredu otroci ne prejemajo ocen. Učiteljica ali učitelj HSK lahko staršem v obliki pogovora poda mnenje o učenčevem napreduku.

Interdisciplinarne kompetence

Ocene povedo, v kolikšni meri je učenka ali učenec pri pouku HSK dosegel zastavljene kompetence in učni napredek. Samoiniciativno lahko učiteljica ali učitelj pouka HSK v obrazec vpiše tudi oceno za posamezna področja kompetenc, in sicer za cikel 1 in 2: poslušanje, branje, govorjenje, pisanje, poudarek na jeziku/-ih, poudarek na literaturi ter narava, človek, družba [NMG]. Za cikel 3: poslušanje, branje, govorjenje, pisanje, poudarek na jeziku/-ih, poudarek na literaturi ter narava in tehnika [NT] / gospodarstvo, delo, gospodinjstvo [WAH] / prostori, časi, družbe [RZG] / religije, kulture, etika [RKE].

Ocenjevanje je vezano na cilje učnih načrtov, ki jih organizator pouka HSK izdela ali prejme od ministrstev za izobraževanje *držav porekla*, ter se ravna po kompetencah iz tega okvirnega učnega načrta. Ocene opišejo dosežke in kompetence, ne vključujejo pa ocene za obnašanje, skrbnost in točnost. Pri vrednotenju dosežkov in ocenjevanju velja enaka lestvica ocen kot v žüriški javni šoli.

Ocena poda skupne dosežke otroka oziroma mladostnika pri pouku. Ne odraža le dosežkov pri formalnih preverjanjih znanja, temveč vključuje tudi učiteljeve ugotovitve o dosežkih med poukom na podlagi opazovanja (na primer ustno sodelovanje, opazovanje učnega procesa itn.). Zato ocena ni samo povprečna ocena posamičnih preizkusov.

Učitelji pouka HSK lahko pri ocenjevanju učenk in učencev (posebej pri poklicnem usmerjanju) na osnovi prošnje sodelujejo z učiteljicami in učitelji rednega pouka.

Domače naloge

Domače naloge lahko služijo kot pomoč učnemu procesu, saj otrokom omogočajo, da izven pouka ponovno vzpostavijo stik z učno vsebino in jo še podrobneje predelajo. Praviloma bi morali biti otroci in mladostniki sposobni opraviti domače naloge sami, brez neposredne pomoči staršev. Seveda je smiselno, da k delu vključimo jezikovne kompetence staršev, ki govorijo jezik porekla, predvsem za izvedbo dialogov in igrivih domačih nalog. Poleg tega se pričakuje, da se starši zanimajo za učenje svojih otrok pri pouku. To je mogoče zagotoviti z dobrim sodelovanjem s starši, na primer v okviru roditeljskih sestankov ali možnosti obiska šole. Učitelji pouka HSK pri dodejevanju domačih nalog upoštevajo individualne sposobnosti in starost učenk in učencev. S tem preprečijo njihovo preobremenitev in jih motivirajo z individualno prilagojenimi izzivi.

Učila in učni pripomočki

Organizator pouka HSK izbere in zagotovi učila in učne pripomočke. Pri tem naj bodo upoštevane različne učne sposobnosti in cilji kompetenc ter specifične situacije (*dvo- ali večjezičnost*, migracijske izkušnje) učencev in učenk. Učila in učni materiali pomagajo izpolnjevati zahteve tega okvirnega učnega načrta in se po njem zgledujejo. Poleg tradicionalnih učnih pripomočkov (knjige, delovni zvezki itn.) je treba uporabiti tudi elektronske medije (na spletu dostopni filmi, videotelefoni, družbeni mediji itn.).

Izbira učne metode

Pri oblikovanju pouka lahko učitelji pouka HSK v okviru osnovnih didaktičnih načel in tega okvirnega učnega načrta prosto izbirajo učne metode. Izberejo tisto, ki v določeni učni situaciji najbolj ustreza ciljem kompetenc in vsebini pouka pa tudi učenkam in učencem ter njim samim. Pri tem naj bodo pozorni, da uporabljajo raznolike učne metode, kot so neposredna navodila, raziskovalno delo, plansko učenje, projektno učenje, sodelovalno učenje.

Izbor učne metode ni vedno lahek, ker so skupine učenk in učencev pogosto heterogene. Prihajajo namreč iz različnih razredov ali šol, so različnih starosti, imajo različno življenjepisnoozadje in različen nivo znanja prvega in drugega jezika.

Nevtralnost pouka

Pouk HSK je politično in konfesionalno nevtralen. Izhaja iz pluralističnega svetovnega nazora in se odpoveduje kakršni koli politični in nacionalistični indoktrinaciji.

Pouk vključuje različne interpretacije zgodovinskih dogodkov (prim. poglavje »Didaktična navodila za področje Prostori, časi, družbe« v učnem načrtu 21 [Lehrplan 21]): Zgodovinska dejstva je mogoče preveriti. Interpretacija dejstev pa je odvisna od perspektiv, lokacij in interesov.

Če se pouk HSK ukvarja z vero, je njegov cilj spoznavanje religij, ne pa priznavanje določenega verovanja ali izvajanje verskih obredov. Pouk spodbuja nepristransko, odprto držo in nediskriminatoren odnos do religij in svetovnih nazorov (v zvezi s tem primerjaj poglavje »Didaktična navodila za področje Etika, religija, skupnost« v učnem načrtu 21 [Lehrplan 21]).

Nevtralnost pouka je izpolnjena, če se denimo predstavi državno himno neke države, pogovori o njeni vsebini in se jo uvrsti v zgodovinski okvir. Nevtralnost pouka pa je kršena, če se državno himno pred vsakim poukom skupaj poje, če se spodbuja enostransko nacionalno *identiteto* in če se zavestno gradi nacionalni ponos.

4 Strokovno področje »Jeziki«

Pomen in cilji strokovnega področja

Standardna različica in jezikovna refleksija

Pouk HSK poteka po možnosti v standardni različici posameznega jezika. Kjer to še ni mogoče, se lahko za zagotavljanje razumevanja uporabljajo *narečne* različice in/ali nemščina. Pouk vključuje otrokovo predznanje jezika porekla, ki se individualno zelo razlikuje in lahko zajema tudi *narečne* oblike.

Za nadregionalno uporabo jezika, osvojitve pisanja in povezanost s kulturo pisave *držav porekla* pa je nujno potrebno poznavanje *standardne različice*. Navedeni cilj se doseže s posredovanjem slovnice, pravopisa in starosti primernimi oblikami jezikovne refleksije in primerjave jezikov. Učenke in učence se s pomočjo različnih motivacijskih učnih elementov spodbudi k razmišljanju o različnih vidikih *jezika porekla* (npr. o *narečjih* in razlikah med njimi, razvoju jezika, angleških in drugih tujkah, strukturnih razlikah in analogijah z nemščino in drugimi jeziki, ki se poučujejo v šoli).

Urjenje besedišča (vključno s stalnimi besednimi zvezami in stavčnimi vzorci) jih usposobi, da se znajo primerno izraziti v različnih situacijah in v zvezi z različnimi temami.

Učenke in učenci naj čim pogosteje in neposredno doživijo, kako lahko uporabijo govorni in pisani jezik. Učiteljice ali učitelji pouka HSK zato vključujejo njihove predloge in aktualne dogodke. Z izbranimi literarnimi besedili in pristnimi, motivacijskimi pisnimi nalogami ter konvencionalnimi in novimi mediji s kreativnimi pristopi spodbujajo zanimanje za *standardno različico jezika porekla*.

Heterogenost

Pri pouku je treba upoštevati, da se lahko kompetence učenk in učencev pouka HSK na področju jezika porekla močno razlikujejo. Razlike se lahko nanašajo na ustne kompetence, obseg besednega zaklada, poznavanje *standardne različice jezika porekla*, izkušnje z branjem in pisanjem, slovnice in pravopisne kompetence. Zaradi heterogenosti učitelji in učiteljice pouk in zahteve po možnosti diferencirajo oziroma individualizirajo.

Jezikovna primerjava

Otroci in mladostniki razširijo svoje jezikovno razumevanje in svoje jezikovno zavedanje (*jezikovna zavest*), tako da, svoji stopnji primerno, *jezik porekla* primerjajo z nemščino in tujimi jeziki v šoli. Razumevanje analogij in razlik med njihovim *jezikom porekla* in nemščino oziroma drugimi jeziki, ki se poučujejo ali govorijo v šoli, jim pomaga pridobiti orientacijo in občutek za uporabo jezika. Projekti primerjanja jezikov so še posebej učinkoviti, če se realizirajo v sodelovanju z učiteljicami in učitelji rednega pouka.

Interdisciplinarne in predmetne jezikovne kompetence

Učenke in učenci v svojem *jeziku porekla* ne širijo samo osnovnih jezikovnih veščin, ki jih poznajo iz vsakdanjega življenja, temveč pridobijo tudi interdisciplinarne in predmetne jezikovne kompetence, ki so odločilne za različne besedilne vrste in kognitivno učenje v šoli. Interdisciplinarne jezikovne kompetence omogočajo razumevanje in izražanje v kompleksnih in abstraktnih situacijah, prepoznavanje vzročnih povezav ter strukturiranje lastnega besedila. Predmetne jezikovne kompetence obsegajo strokovne izraze, zasnove in formulacije, značilne za določena strokovna področja.

Pisava

V javni šoli poteka opismenjevanje vseh otrok in mladostnikov v nemščini in v latinični pisavi. Pri pouku HSK pa se učenke in učenci naučijo tudi pisavo *jezika porekla*. Če se tam učijo popolnoma druge pisave, potekata procesa opismenjevanja v veliki meri neodvisno drug od drugega in ju ni potrebno tesneje usklajevati. Če pa se pri pouku HSK učijo latinico, cirilico ali grško pisavo, mora učiteljica ali učitelj HSK upoštevati nemško opismenjevanje v javni šoli, da pri učnih procesih prepreči zmedo. Poznati mora razlike med nemško abecedo in abecedo pouka HSK ter ju znati tudi predstaviti. Če poteka uvajanje v oba jezika istočasno (dvojezično opismenjevanje), se učiteljica ali učitelj seznani s stanjem in metodami opismenjevanja pri rednem pouku otrok. Če je mogoče, se uskladi z učiteljicami in učitelji rednega pouka.

Didaktika večjezičnosti

Cilj pouka HSK in jezikovnega pouka redne šole ni doseganje odlične *dvo- ali večjezičnosti*, temveč *funkcionalne večjezičnosti*. Njen pomen je opredeljen v didaktičnih navodilih v poglavju »Jeziki« učnega načrta 21 [Lehrplan 21]. »*Funkcionalna večjezičnost* pomeni raznolik, dinamičen repertoar različnih visoko razvitih kompetenc na različnih področjih kompetenc oziroma v več jezikih, da bi znali v različnih situacijah jezikovno uspešno postopati. Učenke in učenci pri učenju jezikov črpajo iz že pridobljenih znanj in tako učinkovito širijo svoj večjezični repertoar.«

Večjezični repertoar obsega dva ali več jezikov, ki so v različnih domenah (npr. šola, prosti čas, družina) različno zastopani, in se uporabljajo odvisno od sogovornice oziroma sogovornika ali konteksta. Pogosto je eden izmed jezikov dominanten in ga učenka ali učenec uporablja bolj kompetentno, raje ali pogosteje kot drugi/-e jezik/-e, sčasoma pa lahko postane dominanten drugi jezik. V mnogih primerih je do vpisa v šolo dominanten jezik porekla ali jezik, ki ga govorijo v družini, v času šolanja pa postopoma za učenke in učence pridobiva na pomenu in morda postane dominanten nemški jezik. Večjezične osebe svojih jezikov in jezikovnih domen praviloma ne ločijo strogo, temveč posegajo po svojem celotnem jezikovnem repertoarju in jezike uporabljajo strateško in fleksibilno.

Pogosto je opaziti »jezikovne mešanice« *jezika porekla* in (švicarske) nemščine, ki pa jih ni treba kategorično preprečevati in zavračati. Ustrezajo situaciji odraščanja v dveh jezikih in med dvema jezikoma ter so lahko v različnih pogledih (kot pripomoček za razumevanje, za premostitev vrzeli, kot igriva aktivnost) koristne (prim. zvezek »Odnos do narečja in standardnega jezika« [»Umgang mit Dialekt und Standardsprache«] serije Gradiva za pouk jezika porekla [Materialien für den herkunftssprachlichen Unterricht], center IPE [Zentrum IPE], Pedagoška visoka šola Zürich [Pädagogische Hochschule Zürich]).

Področja kompetenc

Opombe k področjem kompetenc

Naslednja področja kompetenc in kompetence so bile povzete iz učnega načrta 21 [Lehrplan 21]. Seveda se formulacije nanašajo na kompetence v *jeziku porekla*.

Opredelitev specifičnih kompetenc in ustreznih vsebin (razčlenitev na cikle in stopnje kompetenc) je naloga posameznih organizatorjev pouka HSK.

Poslušanje

- Učenke in učenci so sposobni razbrati pomembne informacije iz gradiva za poslušanje.
- Učenke in učenci so sposobni slediti pogovorom in kazati pozornost.
- Učenke in učenci so sposobni razbrati informacije iz govorjenega besedila.

Govorjenje

- Učenke in učenci ustrezno uporabljajo motorične spretnosti govora, artikulacijo in vodenje glasu. Sposobni so aktivirati svoj produktivni besedni zaklad in svoje stavčne vzorce, da lahko primerno tekoče govorijo, in sicer vedno bolje tudi v *standardni različici svojega jezika porekla*.
- Učenke in učenci so se sposobni aktivno udeležiti dialoga in tudi sprožiti dialog.
- Učenke in učenci so se sposobni primerno in razumljivo izražati v situacijah, v katerih so potrebni monologi (predstavitev referata, recitacija pesmi itn.).
- Učenke in učenci so sposobni reflektirati svoje vedenje pri govoru, predstavitvi in pogovoru.

Branje

- Učenke in učenci usvojijo osnovne bralne veščine v svojem *jeziku porekla*.
- Učenke in učenci so sposobni razbrati pomembne informacije iz stvarnih besedil, primernih za njihovo starost in predznanje.
- Učenke in učenci so sposobni brati literarna besedila, primerna za svojo starost in predznanje, se pogovarjati o njih in razviti svojo bralno strategijo.
- Učenke in učenci so sposobni reflektirati svoje bralno vedenje in bralne interese.

Pisanje

- Učenke in učenci so se sposobni v svojem *jeziku porekla* pisno izražati v obliki, ki ustreza njihovi starosti in predznanju. Vedno bolje jim to uspeva v standardni različici jezika. Imajo širok repertoar stavčnih vzorcev in zadosten besedni zaklad.
- Učenke in učenci poznajo raznolike vzorce besedil in so jih, glede na strukturo, vsebino, jezik in obliko, sposobni uporabljati za lastno produkcijo besedil v skladu s ciljem pisanja.
- Učenke in učenci so, na podlagi opomb, navodil in vzorcev, primernih njihovi starosti, sposobni smiselno in razumljivo sestaviti besedilo.
- Učenke in učenci so, glede na svoje predznanje in starost, sposobni svoja besedila oblikovati v formalno čim bolj pravilnem standardnem jeziku.
- Učenke in učenci so sposobni razmisliti o svojem procesu pisanja in svojih pisnih izdelkih ter oceniti njihovo kakovost.

Poudarek na jeziku/-h

- Učenke in učenci s pomočjo primernih vprašanj in nalog razmišljajo o svojem *jeziku porekla* (slovnični spoli, tvorba množine in časovnih oblik, *narečja*, zgodovina itn.). Primerjava z nemščino in morebitnimi drugimi jeziki, ki se poučujejo ali govorijo v šoli, pomaga pri ugotavljanju in spoznavanju posebnosti *jezika porekla* (*jezikovna zavest/language awareness*).
- Učenke in učenci so sposobni analizirati uporabo in učinek jezika.
- Učenke in učenci v šolskih letih nadgrajujejo in vadijo pravopisna in slovnična znanja.

Poudarek na literaturi

- Učenke in učenci poznajo starosti primerna literarna besedila (otroške rime, besedila pesmic, prozo, pesmi, pripovedke) iz svoje *kulture porekla*.
- Učenke in učenci so se sposobni pogovarjati o teh besedilih in njihovem razumevanju.
- Učenke in učenci imajo znanja o literaturi iz svojih *držav porekla* (zgodovina, znamenite osebnosti itn.).
- Učenke in učenci so sposobni primerjati tematsko sorodna besedila iz različnih jezikov in *kultur*.
- Učenke in učenci izvedo, spoznajo in reflektirajo, da imajo literarna besedila zavestno oblikovano vsebino, obliko in jezik z namenom zagotavljanja estetskih učinkov. Poznajo bistvene lastnosti žanrov in literarnih zvrsti.

5 Strokovno področje »Narava, človek, družba«

Opombe

Strokovno področje Narava, človek, družba (NMG) obsega naslednje štiri vsebinske perspektive: Narava in tehnika (NT), Gospodarstvo, delo, gospodinjstvo (WAH), Prostori, časi, družbe (RZG) in Religije, kulture, etika (RKE). V prvem in drugem ciklu so združene štiri različne vsebinske perspektive v enem predmetnem področju. Narava, človek, družba zato označuje tako celotno predmetno področje od prvega do tretjega cikla kot tudi učni načrt predmetnih področij v prvem in drugem ciklu. V tretjem ciklu so prikazane štiri perspektive v specifično usmerjenih predmetnih področjih.

Pomen in cilji predmetnega področja

Učenke in učenci razširijo svoje kompetence za spoštljivo skupno življenje z ljudmi z različnim *kulturnim* poreklom, sklepanje kompromisov in mirno reševanje konfliktov. K navedenim *transkulturnim kompetencam* prispevajo primerjave med različnimi regijami porekla, *narečji*, jeziki in religijami, ki se brez negativnih predsodkov in reflektirano izvajajo med *državami porekla* in Švico ali med *državami porekla* in drugimi državami. Pouk spodbuja odprt in tolerant odnos. Preprečiti je treba stereotipne ali diskriminatorne primerjave. Določenega otroka se nikoli ne sme obravnavati kot predstavnika določene regije, etnične skupine ali jezika.

Učenke in učenci se pri pouku HSK soočajo s svojo situacijo kot *dvo- ali večjezični* otroci in mladostniki iz priseljenjskih ali *večjezičnih* družin. Vezni element v učni skupini je isti *jezik porekla*. Razlikujejo pa se njihove osebne izkušnje in njihov odnos do *držav porekla*. Pouk upošteva razlike države porekla v zvezi z versko pripadnostjo, svetovnim nazorom, socialnim statusom, jezikom (*narečne* različice, *večjezičnost*) in lokalno geografijo.

Pouk obravnava predstave o vrednotah Švice in *držav porekla*. Učenke in učenci ozavešajo podobnosti in razlike med vrednotami omenjenih držav in si izoblikujejo svoje lastne. S tem procesom se spodbuja razvoj samostojne osebnosti, ki je sposobna vključiti različne referenčne sisteme. Istočasno pa se pri učenkah in učencih krepi razvoj samozavesti.

Pouk obsega stvarne teme in pogloblja znanja o različnih *kulturah*. Na podlagi konkretnih situacij se lahko vzpostavijo vzporednice in primerjave.

Pouk odseva izkušnje, ki so nastale z izseljevanjem in priseljevanjem in tiste, ki so povezane z vsakdanjim skupnim življenjem v *transkulturni* družbi.

S pomočjo vzorčnih primerov učenke in učenci spoznavajo zgodovino in geografijo *držav porekla*. Iščejo vzporednice med današnjim življenjem v *državah porekla* in v Švici.

Pri predmetnem pouku se učenke in učenci naučijo novih pojmov, ki jih pridobijo kot gradnike znanja in hkrati prispevajo k širitvi njihovih jezikovnih kompetenc. Od učiteljic in učiteljev se pričakuje visoka stopnja jezikovne zavesti, tako da lahko načrtno in eksplicitno za vsak pouk zagotovijo potrebna jezikovna sredstva in vadijo potrebno predmetno besedišče.

Področja kompetenc

Opombe k področjem kompetenc

Naslednje kompetence so bile naravnane na pouk HSK in opredeljene specifično za pouk HSK. Tako je zagotovljeno, da so upoštevane posebnosti pouka HSK. Temeljijo na vodilih, ki izhajajo iz opredelitev kompetenc v učnem načrtu 21 [Lehrplan 21]. Naslednji seznam združuje specifično realizacijo pri pouku HSK z odgovarjajočimi opisi kompetenc iz učnega načrta 21 [Lehrplan 21]. Kljub temu je smiselno, da dodatno obravnavamo strokovno področje Narava, človek, družba (NMG, cikla 1 in 2) ter za 3. Cikel predmetnih področij Religije, kulture, etika (RKE), Prostori, časi, družbe (RZG), Gospodarstvo, delo, gospodinjstvo (WAH) ter Narava in tehnika (NT) učnega načrta 21 [Lehrplan 21]. Tako kot na predmetnem področju Jeziki naj bi učenke in učenci kompetence pridobili do konca obveznega šolanja.

Narava, človek, družba – Religije, kulture, etika

- Učenke in učenci se naučijo prisluhniti in razumeti sogovornika ter ozavestiti čustva. Vedno znova preverjajo sliko, ki so si jo ustvarili o sebi in drugih.

Povezava z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]

NMG.10: »Skupnost in družba – oblikovanje skupnega življenja in prizadevnost«

RKE.5: »Jaz in družba – oblikovanje življenja in skupnega življenja«

- Temeljito se spoprimejo z *življenjskimi okolji držav porekla* in Švice ter si pri tem razvijejo svojo odprtost. Naučijo se reflektirati čustva svoje pripadnosti k različnim *življenjskim okoljem* in jih integrirati v svojo osebnost.
Do vseh razhajajočih se lojalnosti pa oblikujejo konstruktiven odnos.
- Učenke in učenci spoznajo, da sta v bivanju s sočlovekom nepogrešljiva obojestranska obzirnost in upoštevanje pravil. Jasno pa jim je tudi, da takšna pravila temeljijo na vrednotah in normah, ki se lahko spremenijo in tudi se spreminjajo.
- Spoznajo, da je veliko odgovorov na osnovna življenjska vprašanja odvisnih od osebnega vrednostnega sistema in življenjskega nazora. Poznajo vrednostna merila in tradicijo *držav porekla* in Švice ter reflektirajo, od česa je odvisen osebni vrednostni sistem in življenjski nazor. Poznajo vrednostna merila in tradicijo *držav porekla* in Švice ter jih reflektirajo.
- Naučijo se poimenovati svoja in tuja čustva ter se pogovarjati o novih izzivih. Osnovna znanja o človeških duhovnih, duševnih in telesnih procesih in ustrezno besedišče v *jeziku porekla* jim pomagajo pri poglobljenem razumevanju sebe in sočloveka ter jih s tem usmerjajo v njihovem življenju. Opremljeni so s potrebnimi pojmi, ki jim omogočajo, da so sposobni govoriti o lastnih zaznavanjih, potrebah in željah.

Povezava z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]

NMG.11: »Spoznavanje in reflektiranje temeljnih izkušenj, vrednot in norm«

RKE.1: »Reflektiranje temeljnih eksistencialnih izkušenj«

RKE.2: »Jasne vrednote in norme ter odgovornost za odločitve«

- Na podlagi ozaveščene obravnave s številnimi izkušnjami iz družine, prijateljstev in šole, *držav porekla*, etnične skupnosti in verskih institucij dobijo vpogled v večplastnost socialne povezanosti in vzajemnega učinkovanja. Spoznajo, da je posameznik kot del družbe pod vplivom družbe in da tudi sam vpliva nanjo.
- Seznanjeni so s svojimi *državami porekla*. S pripadniki različnih skupin prebivalstva v *državah porekla* in Švici se srečujejo čim bolj nepristransko. Pri tem se potrudijo razumeti njihove predstave o vrednotah in oblikah skupnega življenja. Sposobni so zaznati tuje in lastne predsodke ter jih konstruktivno zaobiti.

Povezava z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]

NMG.12: »Srečevanje z religijami in svetovnimi nazori«

RKE.3: »Spoznavanje sledi in vpliv religij v kulturi in družbi«

RKE.4.4: »Soočanje z religijami in svetovnimi nazori«

Narava, človek, družba – Prostor, časi, družbe

- Geografske, gospodarske in ekološke vsebine razširijo spoznanja o *državah porekla*. Ustrezna temeljna orientacijska znanja jim pomagajo celostno obravnavati spoznanja. Sposobni so razvrstiti in ovrednotiti informacije iz najrazličnejših virov. To jim tudi pomaga, da so se v *državah porekla* sposobni znajti.
- Učenke in učenci spoznajo, da ljudje s čutenjem, mišljenjem in delovanjem vplivajo na razvoj dogodkov. Ukvarjajo se z regionalnimi, nacionalnimi in globalnimi problemi ter upoštevajo njihove vplive na neposreden življenjski prostor.

Povezava z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]

NMG.7: »Razvijanje in primerjava življenjskih slogov in življenjskih okolij človeka«

RZG.2: »Karakterizacija življenjskih slogov in življenjskih okolij«

RZG.3: »Človek – analiziranje odnosov do okolja«

- S svojimi raziskovanji in s pomočjo slik, zemljevidov ter drugih medijev (npr. spletnih strani v *jeziku porekla*) pridobijo, na podlagi refleksije in primerjav s Švico, diferencirano podobo svojih *držav porekla*.

Povezava z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]

NMG.8: »Ljudje uporabljajo prostor – orientacija in sooblikovanje«

RZG.4: »Orientacija v okoljih«

- Učenke in učenci poznajo in varujejo tako preteklo kot tudi sedanjo kulturno lastnino *držav porekla*.
- Na podlagi osnovnega usmerjenega znanja so sposobni uvrščati dogodke, procese in dokaze iz preteklosti in sedanjosti *držav porekla*. Pri tem ima pomembno vlogo migracijska zgodovina.
- Na izbranih primerih se učijo, da je vsak opis subjektiven in vključuje vrednotenje. Spoznajo, da je mogoče različna stališča in interese bolje razumeti na podlagi njihovega zgodovinskega ozadja.

Povezava z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]

NMG.9: »Razumevanje časa, trajanja in sprememb – razlikovanje med zgodovino in zgodbami«

RZG.6: »Razlaga svetovnih zgodovinskih kontinuitet in preobratov«

RZG.7: »Analiza in uporaba zgodovinske kulture«

- Poznajo možnosti, kako se lahko družbeno udelejujejo in sami vplivajo na sedanji in bodoči razvoj ter prevzamejo soodgovornost zanj.
- Poznajo bistvene človekove pravice, vključno z otrokovimi pravicami, in se zgledujejo po njih.

Povezava z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]

NMG.10: »Skupnost in družba – oblikovanje skupnega življenja in prizadevnost«

RZG.8: »Razumevanje demokracije in človekovih pravic ter prizadevanje zanje«

**Narava, človek, družba –
Gospodarstvo, delo,
gospodinjstvo**

- Učenke in učenci spoznavajo oblike skupnega življenja in dela v *državah porekla* in jih lahko primerjajo s Švico.
- Dobijo vpogled v povezave med politiko, gospodarstvom in *kulturo*.

Povezava z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]

NMG.6: »Delo, proizvodnja in potrošnja – spoznavanje situacij«

WAH.1: »Raziskovanje proizvodnih in delovnih okolij«

WAH.3: »Oblikovanje potrošnje«

**Narava, človek, družba –
Narava in tehnika**

- Učenke in učenci pridobijo zavedanje za skupno delovanje narave, tehnike in človeka v smislu univerzalno veljavnih zakonov.
- Na vzorčnih primerih se ukvarjajo s temami s področja narave in tehnike ter tako razširijo pripadajoče besedišče v svojem *jeziku porekla*.

Povezava z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]

NMG.2: »Raziskovanje in ohranjanje živali, rastlin in življenjskih okolij«

NMG.5: »Spoznavanje, vrednotenje in uporaba tehničnega razvoja in implementacij«

NT.1: »Razumevanje bistva in pomena naravoslovnih znanosti in tehnike«

6 Pouk v posameznih ciklih

Slika 2: V razvoj usmerjeni pristopi in predmetna področja
(prim. učni načrt 21 [Lehrplan 21], poglavje »Poudarki 1. cikla« oziroma »Poudarki 2. cikla«).

Kot je opisano v poglavju 2.3, se okvirni učni načrt HSK od učnega načrta 21 [Lehrplan 21] razlikuje po tem, da v okvirnem učnem načrtu kompetence, ki jih je treba pridobiti, niso razčlenjene na posamezne cikle in stopnje kompetenc. Za določitev kompetenc po ciklih in ustreznih vsebin so odgovorni organizatorji pouka HSK. Naslednje vsebine se razumejo kot osnovna razmišljanja o posameznih ciklih.

Večina kompetenc se spiralno nadgrajuje skozi vse tri cikle. Nekaterih kompetenc pa otroci ne začnejo pridobivati ob začetku prvega cikla, temveč pozneje, ker morajo za to biti izpolnjeni določeni pogoji v razvoju in učenju otrok. Nasprotno pa je pridobivanje nekaterih kompetenc zaključeno pred koncem tretjega cikla.

Prvi cikel

V prvem ciklu se pouk močno prilagaja razvoju otrok in se zlasti ob začetku organizira in oblikuje interdisciplinarno. Velik pomen se pripisuje igri. Za zagotavljanje takšne usmeritve učni načrt 21 [Lehrplan 21] z devetimi v razvoj usmerjenimi pristopi prikazuje, kako lahko gradimo na razvoju in učenju otrok v prvem ciklu.

Otroci v vrtcu se učijo prek čutnih izkušenj in ravnanj, samostojno ali s posnemanjem. Učijo se izkustveno. Kar se mimogrede ali nenamerno učijo, naučeno s pomočjo učitelja strnejo v pojme in spremenijo v eksplicitno znanje. Ko na primer skočijo s stopnice, se ob tem naučijo izraza stopnica, naučijo pa se tudi tehnike skakanja ter doživijo občutek strahu in uspeha. Pouk se odvija v skladu z vsakdanjimi doživetji otrok in ustvarja situacije za lastna dejanja in izkušnje.

Pouk nudi doživetja, pri katerih se otroci učijo slike in predstave izraziti s besedami in stavki. Spodbujanje besednega zaklada poleg *življenjskega okolja* otrok upoševa tudi funkcionalne besede za prostorsko orientacijo (kje, zadaj, nad itn.) in logične odnose (več, manj, enako veliko itn.).

Pouk na igriv način seznani otroke s svetom slikanic in besedil. Otroci se učijo, da imajo simboli, znaki in piktogrami iz njihovega vsakdana določen pomen.

Otroci prepoznajo zapis in funkcijo pisave. Vadijo ciljno in nadzorovano rokovanje z različnimi materiali za pisanje. Glede na svoje individualne sposobnosti začnejo brati in pisati.

Izhodišča v prvem in drugem razredu so vsakdanje in osebne izkušnje otrok v družini, v *državah porekla* in v Švici. Navezanost otrok na družino in usmeritev glede na njene vrednote je v tej starosti še zelo močna.

Pri pouku se spodbujajo vsa jezikovna področja: poslušanje in govorjenje, branje in pisanje, poudarek na jeziku/-ih, poudarek na literaturi. Pri tem se uporabljajo predvsem igrive učne oblike, delno pa tudi sistematično in ciljno usmerjeno urjenje. Uvajanje v branje in pisanje vključuje enako opismenjevanje kot pri pouku nemščine. Zelo priporočljiv je koordiniran pristop med učiteljico ali učiteljem pouka HSK in učiteljico ali učiteljem rednega pouka. Kjer je potrebno, učiteljica ali učitelj pouka HSK dela primerjavo z nemško abecedo, da prepreči nesporazume.

Drugi cikel

Za otroke drugega cikla je zelo pomembna skupina sovrstnikov. Razvijajo naravno zanimanje za različne življenjske sloge in *življenjska okolja*, s katerimi stopajo v stik. Do svojega okolja (družina, šola) imajo na splošno pozitiven odnos in ga najpogosteje ne postavljajo pod vprašaj. Do svoje in drugih *kultur* so praviloma nepristranski, odprti in spontani ter se zanimajo za odnose in povezave s svojo družino v *državah porekla*.

Pri pouku se spodbujajo vsa jezikovna področja – poslušanje in govorjenje, branje in pisanje, poudarek na jeziku/-ih in poudarek na literaturi. Posebna pozornost se posveča širjenju kompetenc v zahtevnem in kompleksnem jezikovnem registru.

Tretji cikel

V tretjem ciklu mladostniki že razvijajo sposobnost kritičnega mišljenja in tako razločujejo med lastnimi vrednotami in tistimi, ki veljajo v okolju. Posledično pogosto zavračajo podedovane vrednote in norme ali pa jih idealizirajo. Pogosto se sprašujejo tudi o smislu pouka HSK.

Učiteljice in učitelji pouka HSK razumejo ta preobrat in zato poskušajo v pouk kritično vnesti različne (življenjske) modele. S tem mladim pomagajo pri njihovi orientaciji, osebnoznem razvoju in iskanju lastne poti. Posebno podpirajo mlade pri zbiranju različnih izkušenj, vrednostnih predstav in pripadnosti ter vključevanju le-teh v njihovo življenje.

Pouk upošteva individualne sposobnosti in znanja mladih. Učenke in učence spodbuja k vnašanju njihovega specifičnega *transkulturnega* in *kulturnega* znanja, ne samo pri pouku HSK, temveč tudi pri pouku javne šole in zunaj nje.

Poseben pomen pri pouku imajo govorna in pisna komunikacija, jezikovna razmišljanja in medijska vzgoja. Mladi dobijo priložnost, da uporabljajo pridobljene kompetence različnih jezikov (*jezik porekla*, nemščina, francoščina, angleščina), iščejo podobnosti in povezujejo svoja znanja. S tem razširijo svojo jezikovno in vedenjsko kompetenco.

Pouk podpira mlade pri razvoju njihove poklicne perspektive in pri vključevanju v poklicno okolje ter v družbo v Švici. Še posebno jih podpira pri tem, da se svojih *dvo- in večjezičnih* ter *transkulturnih kompetenc* zavedajo in jih uporabijo kot dodaten vir.

7 Slovar

Naslednji opisi razlagajo izraze, ki so uporabljeni v besedilu. Kjer ni navedeno drugače, temeljijo naslednje navedbe na *Okvirnem načrtu za jezik in kulturo porekla [Rahmenlehrplan für Heimatliche Sprache und Kultur]* Direkcije za izobraževanje kantona Zürich [Bildungsdirektion des Kantons Zürich] ter na publikaciji *Pouk jezika porekla [Unterricht in Heimatlicher Sprache]*, ki jo je izdal Generalni sekretariat Švicarske konference kantonalnih direktorjev za vzgojo [Generalsekretariat der EDK].

Dvojezičnost

→ Glej *drugi jezik*.

Narečje

Narečje oziroma dialekt je lokalna ali regionalna različica standardnega jezika (npr. nemščine) ali regionalnega jezika (npr. švicarske nemščine).

Lahko se bolj ali manj razlikuje od *standardne različice jezika porekla* in delno deluje kot *lokalni jezik* regije.

Prvi jezik (L1), jezik porekla

Prvi jezik je prvi jezik socializacije, torej jezik, ki se ga oseba kronološko gledano najprej nauči. Običajno se ga označuje tudi z izrazom »*materni jezik*«. Mnogo otrok se najprej ne uči le enega jezika, temveč dva jezika ali več. V takšnih primerih, torej če ima otrok več prvih jezikov, govorimo o simultani dvojezičnosti. Prvi jezik lahko ostane dominanten jezik, lahko pa tudi delno zgubi na pomenu, zlasti če ne gre za jezik pouka in *lokalni jezik* prebivališča osebe.

Jezik porekla je jezik ali narečje, ki se ga govori v *državah porekla* ali regijah porekla kot lokalno ali *standardno različico*. Če oseba izhaja iz druge ali tretje generacije priseljencev, njen jezik porekla ni nujno tudi njen prvi jezik.

Strokovni jezik

Strokovni jezik je različica *standardne različice jezika porekla*, ki je zaznamovana z besediščem, specifičnih za stroko.

Tuji jezik

Tuji jezik je jezik, ki se ga uči poleg prvega jezika, in sicer izven kraja, kjer velja kot *lokalni jezik*. Tuji jezik se torej razlikuje od drugega jezika, ki se ga usvoji v državi ciljnega jezika. Poučevanje določenih tujih jezikov je naloga javne šole. V javnih šolah švicarskih kantonov se kot tuje jezike običajno poučuje uradne jezike drugih delov države in angleščina.

Funkcionalna večjezičnost

Funkcionalna večjezičnost opisuje sposobnost osebe, da glede na situacijo in potrebe komunicira v več jezikih. Tovrstna jezikovna kompetenca se razlikuje od uravnotežene, simetrične *dvojezičnosti*. S pripisom visoke vrednosti funkcionalni *večjezičnosti* se priznava, da obstajajo raznolike, do različne stopnje izoblikovane osnovne veščine jezikovne kompetence. Zato ni pri vsaki osnovni veščini treba vedno doseči najvišjo stopnjo, saj včasih za doseg lastnih namenov zadošča, da obvladamo in funkcionalno uporabljamo samo določene veščine. Usposabljanje za funkcionalno *večjezičnost* je eden izmed ciljev javne šole.

Države porekla

Države porekla so države, v kateri je oseba prvotno prebivala ali pa je tam prebival ali še prebiva kateri od staršev (ali drug sorodnik). Posamezniki so lahko različno močno povezani s svojimi državami porekla, kar je na primer odvisno od generacije priseljencev.

Knjižni jezik

→ Glejte *standardna različica jezika porekla*.

Identiteta, bi-/plurikulturalna identiteta

(Individualna) identiteta pomeni posebnost človeka in dojemanje samega sebe. Identitete so procesne in dinamične. Oblikujejo se v socialnih interakcijah, še posebej z jezikom. Pod pojmom bi-/plurikulturalna identiteta se razume subjektivni občutek pripadnosti dvem (ali več) različnim skupinam in identifikacije z delom njenih vrednot in nazorov.

Integracija

Pod pojmom integracija razumemo proces, v katerem dosežejo osebe in skupine z različnim socialnim, *kulturnim* in jezikovnim ozadjem enakopravno socialno in politično udeležbo v družbi ter se jih spoštuje z njihovimi posebnimi jezikovnimi in *kulturnimi* ozadji.

Kompetenca

Definicija pojma »kompetence« v poglavju »Podlage« učnega načrta 21 [Lehrplan 21] temeljijo na opredelitvah Franza E. Weinerta. V skladu z njimi kompetence obsegajo »več vsebinskih in procesnih faset: spretnosti, veščine in znanje, pa tudi pripravljenost, stališča in odnos. [...] Fasete kompetenc so predmetne in interdisciplinarne narave. Predmetne kompetence opisujejo predmetno znanje in z njim povezane spretnosti in veščine. Z interdisciplinarnimi kompetencami so mišljena znanja in sposobnosti, ki so pomembne za učenje na vseh predmetnih področjih in imajo pomembno vlogo izven šole. Mednje sodijo osebne, socialne in metodične kompetence.«

Kultura

V okvirnem učnem načrtu je kultura predstavljena kot skupek edinstvenih duhovnih, materialnih in čustvenih pogledov, značilnih za določeno družbo ali etnično skupino. To ne vključuje samo umetnosti in literature, temveč tudi življenjske oblike, temeljne človekove pravice, vrednote, običaje in različne vere. Posameznikov se ne omejuje samo na njihovo kulturo ali etnično skupino. Ne pomeni nujno, da imajo značilnosti, lastnosti ali vedenjske vzorce določene kulture samo zato, ker ji pripadajo. Poleg tega kultura neke družbe ali etnične skupine ni homogena, ne statična ter tudi ne dokončna. Kulturne izkušnje nenehno ustvarjajo nove pomene kulture, različne kulturne prakse pa se mešajo med seboj.

Življenjsko okolje

Okvirni učni načrt razume pod pojmom življenjsko okolje celoto vseh stvari, dogodkov in stanj, s katerimi oseba v svoji sedanjosti stopa v interakcijo. Življenjsko okolje je samo izsek celotnega okolja, odvisen od posameznikove življenjske situacije. Okvirni učni načrt ne ločuje strogo med *kulturo* in življenjskim okoljem, vendar pri drugem pojmu bolj poudarja povezave posameznika z njegovo sedanjostjo, njegovim ravnanjem in govorjenjem.

Lokalni jezik

Lokalni jezik je jezik, v katerem komunicira večina prebivalstva določenega kraja. V primeru Švice so lokalni jeziki bodisi švicarsko-nemška *narečja* ali jeziki francoščina, italijanščina in retoromanščina.

Večjezičnost, večjezičen

Pojem večjezičnosti opiše posebnost, da so na voljo kompetence v treh ali več jezikih. Pojem se lahko nanaša na posameznika ali celotno družbo. V Švici je s tem včasih opisana posebnost govorjenja štirih uradnih jezikov. V tem okvirnem učnem načrtu se govori o večjezičnem posamezniku, če ima ta aktivne ali pasivne kompetence v treh ali več jezikih, neodvisno od posameznikove povezanosti z njimi (*prvi jezik*, *drugi jezik*, *jezik porekla*, *tuji jezik*). V tem smislu je otrok večjezičen tudi, če govori nemščino kot *prvi jezik* in dodatno še dva *tuja jezika*.

→ Glej tudi *dvo-* ali *večjezičnost*.

Materni jezik

Kot materni jezik je mišljen jezik, ki se ga je posameznik naučil najprej, torej *prvi jezik*. Pojem je nenatančen, ker je definiran tako, kot da je za pridobitev prvega jezika odločilna samo mati. Okvirni učni načrt zato uporablja samo izraz *prvi jezik*.

Jezikovna zavest (Language Awareness)

Jezikovna zavest (ali Language Awareness) se nanaša na eksplicitno znanje o jeziku, zavestno zaznavanje jezika in senzibilizacijo za uporabo jezika in procese učenja jezika. Sem spada tudi metajezikovna komunikacija, npr. o ločevanju ali mešanju jezikov ter tudi jezikovne primerjave, npr. med *prvim in drugim jezikom* ali med standardnim jezikom in

narečjem. Pedagoški cilji jezikovne zavesti so med drugim radovednost in zanimanje za jezik/-e, upoštevanje in priznavanje jezikovne različnosti (v razredu, v družbi) ter večperspektivni pogled na jezik in interakcijo.

Standardna različica jezika porekla

Normirana, v slovarjih in slovnica kodificirana in obvezujoča različica jezika je standardna različica *jezika porekla*. Včasih se jo imenuje tudi pisni, literarni ali *knjižni jezik* in se v splošnem razlikuje od *narečij*. Če se standardna različica vedno uporablja v določenih (na primer uradnih) situacijah, drugače pa se v vsakdanjem življenju govori v *narečju*, govorimo o diglosiji. Obvladanje standardne različice je glavni cilj jezikovno-didaktičnih prizadevanj javne šole in pouka HSK.

Transkulturalna kompetenca, transkulturalno učenje

Transkulturalna kompetenca označuje sposobnost uspešne interakcije z ljudmi z različnim kulturnim ozadjem. Razvije se jo lahko s transkulturalnim učenjem in okrepi z izkušnjami iz različnih *življenjskih okolij*.

Drugi jezik (L2)

Drugi jezik je jezik, ki se ga v kronološkem smislu nauči kot drugega. Pri osebah z migracijskim ozadjem je to pogosto jezik, ki jim omogoča, da se lahko udeležujejo družbenega življenja in pisne kulture lokalne jezikovne skupnosti, npr. nemščina ali švicarska nemščina. Drugi jezik se od *tujih jezikov* namreč razlikuje po tem, da je običajno ali pogosto potreben za vsakdanje življenje. Če oseba pripada drugi ali tretji priseljski generaciji, je lahko tudi *lokalni jezik prvi jezik, jezik porekla* pa je drugi jezik oziroma lahko L2 v času šolanja postane dominantni jezik.

Usvojitev drugega jezika

V jezikovni didaktiki razlikujemo med usvojitvijo drugega in *tujega jezika*. Če se oseba nauči drugi jezik v regiji, v kateri se ta jezik govori kot *lokalni jezik*, govorimo o usvojitvi drugega jezika. Pouk jezika poteka v okviru strokovne jezikovne didaktike, ki se je ne more enačiti z didaktikami pri učenju *prvega jezika* in tujega jezika.

Dvo- ali večjezičnost, dvo- ali večjezičen

V širšem pomenu besede je dvo- ali večjezična oseba, ki ima aktivne ali pasivne kompetence v dveh ali več jezikih. V tem okvirnem učnem načrtu pa se uporablja ožja definicija. Kot dvo- ali večjezične so tukaj mišljene osebe, ki govorijo nemški jezik in enega ali več nenemških *jezikov porekla*.

8 Priloge

Priloga I: Okvirni pogoji v kantonu Zürich

Ta priloga prikazuje medkantonalne in pravne podlage za pouk jezika in kulture porekla (HSK). V nadaljevanju Urad za javno šolstvo [Volksschulamt] Zürich opisuje prakso (postopke, organizacijo, sodelovanje), ki se je v kantonu razvila na podlagi pravnih pogojev.

Medkantonalne podlage

Konferenca kantonalnih direktorjev za vzgojo [Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren, EDK] je ponovno podala mnenje o pouku HSK. V svojih »Priporočilih o šolanju tujejezičnih otrok« [»Empfehlungen zur Schulung der fremdsprachigen Kinder«] z dne 24. oktobra 1991 je ponovno poudarila osnovno pravico *otrok z migracijskim ozadjem*, da »negujejo jezik in kulturo države porekla«. EDK pristojnim na kantonalni oziroma lokalni ravni priporoča, da:

- je pouk HSK v sprejeti obliki treba podpirati in v okviru možnosti, najmanj v obsegu dveh šolskih ur tedensko, integrirati v redni pouk,
- je treba brezplačno zagotoviti potrebno šolsko opremo,
- se spodbuja sodelovanja med učiteljicami in učitelji redne šole ter učiteljicami in učitelji pouka HSK,
- se obisk pouka HSK in ocena HSK vnese v šolsko spričevalo,
- se starše z migracijskem ozadjem obvesti o izobraževalni ponudbi,
- se pri ocenjevanju učenk in učencev ter pri odločitvah o napredovanju in izbiri upošteva kompetence jezika porekla, ki so bile pridobljene pri pouku HSK.

EDK v svoji nacionalni strategiji o jezikovnem pouku iz leta 2004 določa, da je treba *jezike porekla* otrok z migracijskim ozadjem podpirati s poukom HSK (prim. Jezikovni pouk v obvezni šoli: strategija EDK in delovni načrt za skupno švicarsko koordinacijo z dne 25. marca 2004). Istemu cilju sledi medkantonalni dogovor o harmonizaciji obveznih šol, saj se kantoni konkordata zavezujejo, da bodo organizacijsko podprli versko in politično nevtrarno oblikovan pouk HSK (prim. Medkantonalni dogovor o harmonizaciji obveznih šol [Interkantonale Vereinbarung über die Harmonisierung der obligatorischen Schule (HarmoS)] z dne 14. junija 2007). Na državni ravni se od leta 2011 v sklopu Zakona o jeziku [Sprachengesetz] podpirajo projekti za pouk HSK (prim. Zvezni zakon o uradnih jezikih in sporazumevanju med jezikovnimi skupinami (Zakon o jeziku) [Bundesgesetz über die Landessprachen und die Verständigung zwischen den Sprachgemeinschaften (Sprachengesetz, SpG)] z dne 5. oktobra 2007 ter Uredbo o uradnih jezikih in sporazumevanju med jezikovnimi skupnostmi (Uredba o jezikih) [Verordnung über die Landessprachen und die Verständigung zwischen den Sprachgemeinschaften (Sprachenverordnung, SpV)] z dne 4. junija 2010).

Pravne podlage v kantonu Zürich

V kantonu Zürich je pouk HSK pravno urejen z Zakonom o javnem šolstvu [Volksschulgesetz] in Uredbo o javnem šolstvu [Volksschulverordnung]:

Zakon o javnem šolstvu [Volksschulgesetz] z dne 7. februarja 2005

15. člen

¹ Direkcija lahko prizna pouk jezika in kulture porekla, ki ga nudijo izvenšolski organizatorji.

² Uredba določa pogoje priznavanja in njihovih posledic.

Uredba o javnem šolstvu [Volksschulverordnung] z dne 28. junija 2006

13. člen

- 1 Pri pouku jezika in kulture porekla tujejezične učenke in tujejezični učenci razširijo znanje svojega prvega jezika in poznavanje kulture svoje države porekla.
- 2 Organizatorji pouka so veleposlaništva ali konzulati države porekla. Direkcija za izobraževanje [Bildungsdirektion] lahko prizna tudi pouk drugih organizatorjev.
- 3 Pouk je priznan, če odgovarja okvirnemu učnemu načrtu, ki ga je potrdil Svet za izobraževanje [Bildungsrat] in če je politično in versko nevtralen ter nedobičkonosen. Pouk obsega največ štiri šolske ure, na predšolski stopnji in v prvem razredu pa največ dve šolski uri na teden.
- 4 Učno osebje mora biti usposobljeno za izvajanje pouka in imeti zadostno znanje nemščine ter obiskovati obvezna strokovna izpopolnjevanja.

14. člen

- 1 Pouk se po možnosti organizira izven časa rednega pouka.
- 2 Občine
 - a. ponudijo, kadar je mogoče, na razpolago ustrezne prostore brezplačno,
 - b. opravičijo učenkam in učencem odsotnost od rednega pouka največ dve šolski uri na teden, v primeru, da poteka pouk HSK v času rednega pouka,
 - c. Direkcijo za izobraževanje [Bildungsdirektion] obvestijo o nepravilnostih pri izvedbi pouka HSK.
- 3 Ocene pouka HSK se vpišejo v spričevalo.
- 4 Direkcija za izobraževanje [Bildungsdirektion] ureja postopek prijave. Sicer pa je za organizacijo in izvedbo pouka HSK odgovoren nosilec le-tega. Odgovoren je tudi za financiranje ter za izbor, zaposlitev in nadzor učnega osebja.

Organizacija in izvajanje pouka v kantonu Zürich

V nadaljevanju je opisana praksa pouka HSK v kantonu Zürich, ki se je v kantonu razvila na podlagi pravnih pogojev. Teme tega podpoglavja so razvrščene po abecedi.

Priznavanje organizatorjev pouka

Direkcija za izobraževanje [Bildungsdirektion] lahko prizna pouk HSK izvenšolskih organizatorjev, če so izpolnjeni zakonski pogoji in notranje smernice. Priznavanje poteka po postopku, ki ga ureja Urad za javno šolstvo [Volksschulamt]. Če je za določen jezik že na voljo priznani pouk HSK, je treba stopiti v stik z obstoječimi nosilci in si prizadevati za sodelovanje. Cilj je poenotena, široko zasnovana ponudba pouka HSK na posamezen jezik.

Da se lahko prizna pouk HSK določenega nosilca, mora še posebej

- zagotoviti, da pouk ustreza okvirnemu učnemu načrtu HSK ter da je politično in versko nevtralen,
- zagotoviti strokovno učno osebje HSKz ustreznim znanjem nemščine,
- biti nedobičkonosno usmerjen,
- sodelovati z lokalnimi šolami in z Direkcijo za izobraževanje [Bildungsdirektion].

Potrdilo [Attest] in vpis v spričevalo

Glej poglavje 3, stran 9

Nadzor

Pouk HSK je v pedagoškem in kadrovskem smislu podrejen nadzoru organizatorjev pouka. V točkah, ki so določene v Uredbi o javnem šolstvu [Volksschulverordnung], pa je podrejen nadzoru Šolskih svetov [Schulpflegen].

Naloga organizatorjev pouka HSK je, da kontrolirajo prisotnost učenk in učencev ter določijo morebitne ukrepe za neredno obiskovanje pouka. Šolskim svetom [Schulpflegen] na zahtevo omogočijo vpogled v evidenco prisotnosti in v pouk. Pravico do vpogleda ima tudi učno osebje javnih šol, ki otrokom zaradi obiska pouka HSK opravičijo izostanek od rednega pouka.

Če morebitnih nepravilnosti ni mogoče rešiti neposredno z vključenimi učiteljicami in učitelji, se opravi razgovor med pristojnim Šolskim svetom [Schulpflege] in organizatorjem. Če očitne nepravilnosti kljub opozorilu niso odpravljene, lahko Direkcija za izobraževanje [Bildungsdirektion] na pobudo Šolskega sveta [Schulpflege] organizatorju pouka odvzame pravico do izvajanja pouka HSK, pri katerem se ne upoštevajo pravila, znotraj javne šole.

Financiranje

Financiranje pouka HSK je v pristojnosti organizatorjev pouka. Le redke šolske občine [Schulgemeinde] nudijo finančni prispevek ali same zaposlujejo posamezne učiteljice in učitelje pouka HSK. Pri večini organizatorjev pouka plačujejo prispevek za pouk HSK tudi starši.

Učiteljice in učitelji pouka HSK

Izbor in zaposlitev učiteljic in učiteljev pouka HSK je v domeni organizatorjev pouka HSK.

Organizatorji poskrbijo, da imajo učiteljice in učitelji HSK, ki na novo prevzamejo poučevanje v kantonu,

- ustrezno pedagoško izobrazbo (učiteljsko diplomo ali enakovredno izobrazbo ali izkušnje in dodatna izobraževanja),
- zadovoljive govorne kompetence iz nemškega jezika (to dokažejo s certifikatom o znanju jezika, ki ustreza nivoju B1 po evropskem referenčnem okviru za jezike) in da
- obiskujejo informacijske sestanke, ki jih organizira Direkcija za izobraževanje [Bildungsdirektion] (Urad za javno šolstvo [Volksschulamt]),
- se udeležijo uvajalnega tečaja, ki ga po navodilih Direkcije za izobraževanje [Bildungsdirektion] organizira Pedagoška visoka šola Zürich [Pädagogische Hochschule Zürich].

Če učiteljica ali učitelj pouka HSK ne izpolnjuje zgornjih pogojev, Direkcija za izobraževanje [Bildungsdirektion] pristojnega organizatorja pozove, da izvede popravljalne ukrepe. Direkcija za izobraževanje [Bildungsdirektion] lahko v skrajnem primeru učiteljici ali učitelju pouka HSK, ki ne izpolnjuje zgornjih pogojev, odvzame dovoljenje za poučevanje kantonalno priznanega pouka HSK.

Učiteljice in učitelji pouka HSK se morajo seznaniti z zahtevami tukajšnjega šolskega sistema. Zato se organizatorjem pouka HSK priporoča, da učiteljic in učiteljev pouka HSK ne menjajo prepogosto (ne prakticirajo »rotacijskega principa«).

Informacije in prijava

Tako nosilci dejavnosti kot tudi lokalne šole in Urad za javno šolstvo [Volksschulamt] obveščajo otroke oziroma njihove starše o obstoječi ponudbi pouka. Pouk lahko začnejo obiskovati že na predšolski stopnji v vrtcu ali pozneje, odvisno od ponudbe pouka določenega jezika. Učiteljice in

učitelji javnih šol staršem v mesecu januarju razdelijo prijavnice.

Starši otroka prijavijo neposredno pri osebi, ki koordinira pouk HSK določenega organizatorja. Organizator pouka HSK pravočasno obvesti starše o poteku pouka (čas, kraj, učiteljica ali učitelj pouka HSK) in tudi v primeru, če se pouk ne bi izvajal. Pouk se prične z začetkom šolskega leta. Prijava k pouku HSK obvezuje vpisane k rednemu obiskovanju pouka in velja vse dokler starši ne odjavijo svojega otroka oziroma do konca obveznega šolanja.

Učila in učni pripomočki

Za nakup učil je pristojen organizator pouka HSK.

Šolskim občinam se priporoča, da dajo učiteljicam in učiteljem pouka HSK brezplačno na razpolago tehnične učne pripomočke (fotokopirni stroj, in če je na voljo, projektor, računalnik, dostop do interneta in ostalo) ter material (kredo, zvezke, papir in podobno).

Čas pouka in šolski prostori

Na predšolski stopnji in v prvem razredu obiskujejo učenke in učenci pouk HSK največ po dve šolski uri tedensko, v višjih razredih pa največ po štiri ure tedensko. Pouk HSK se po možnosti izvaja v času rednega pouka (od 8.00 do 12.00 ure, od 13.30 do 17.00 ure). V trajanju do največ dveh šolskih ur tedensko je lahko organiziran v času rednega pouka. V tem primeru so otroci, ki obiskujejo pouk HSK, opravičeni od rednega pouka.

Organizatorji pouka HSK se vsako leto spomladi pri odgovornih osebah lokalne šole pozanimajo za šolski prostor in jim sporočijo želen čas pouka. Dokončni čas pouka se določi po dogovoru med organizatorji in lokalnimi oblastmi.

Pouk HSK se izvaja v prostorih javne šole, po možnosti v bližini domov otrok. Šolske občine [Schulgemeinden] dajo za to brezplačno na razpolago ustrezne šolske prostore po svojih zmožnostih. Učiteljice in učitelji HSK skrbijo za upoštevanje šolskega reda.

Organizatorji pouka HSK na začetku šolskega leta obvestijo lokalne odgovorne osebe posamezne šole o dokončni organizaciji pouka (razredi, časi, prostori, učiteljice in učitelji pouka HSK). Organizatorji te informacije posredujejo tudi Uradu za javno šolstvo [Volksschulamt], kateremu ti podatki služijo za obveščanje o pouku HSK in njegovo koordinacijo.

Sodelovanje med učiteljicami in učitelji pouka HS in lokalnimi šolami

Učiteljicam in učiteljem javne šole in pouka HSK se priporoča, da poiščejo medsebojni stik. Smiselno je, da vodstvo šole povabi učiteljice in učitelje pouka HSK na šolske konference, ko obravnavajo teme, ki zadevajo skupne interese. Učiteljice in učitelje pouka HSK lahko, na primer enkrat letno, povabijo na informativno srečanje. Cilj takšnih srečanj je, da se med seboj spoznajo, izmenjajo znanja in izkušnje ali se pogovorijo o skupnih zadevah.

Pouk HSK je ponudba znotraj javne šole. Smiselno je, če se učiteljice in učitelji pouka HSK udeležujejo aktivnosti šole in sodelujejo v procesih razvoja šole. Predvsem šole, ki imajo velik odstotek dvo- ali večjezičnih otrok, imajo korist od institucionaliziranega sodelovanja. Slednje lahko prispeva k spodbujanju posameznih otrok, skupni realizaciji večjezičnih in *transkulturnih* učnih projektov ali skupno obveščanje staršev in svetovanje staršem. Takšno sodelovanje ne koristi le učiteljicam in učiteljem rednega pouka, temveč tudi strokovnim sodelavcem javne šole kot na primer učiteljicam in učiteljem za nemščino kot drugi tuji jezik (DaZ). Učiteljice in učitelji pouka HSK, ki so ustrezno usposobljeni,

se uspešno udeležujejo pri *transkulturnem* prevajanju in posredovanju. Zelo smiselno je, da se učiteljice in učitelji HSK vključijo v presojanje, ki zadevajo njihove učenke in učence: pri ocenjevanju, pri pogovorih o doseženih nivojih znanja, pri poklicnih odločitvah.

Urad za javno šolstvo [Volksschulamt] šolam z visokim deležem dvo- ali večjezičnih otrok priporoča, da na pouk HSK gledajo kot na spodbujanje znanja jezikov in ga vključijo v lokalni šolski program.

Podpora sodelovanju šole s starši

Sodelovanje med šolo in domom ima načeloma velik vpliv na učenje otrok in mladostnikov ter njihov uspeh v šoli. Stalen stik med starši in učiteljicami in učitelji pouka HSK, obveščanje o dogajanju v šoli in pogovor o tem, kako lahko starši podpirajo svoje otroke, imajo pozitiven vpliv na šolski uspeh.

Učiteljice in učitelji pouka HSK lahko učno osebje javne šole podpirajo pri sodelovanju s starši. Na primer sodelujejo pri prireditvah ali prevajajo individualne razgovore. Pri tem se lahko vključujejo v *transkulturno* posredovanje, kar zahteva dobro poznavanje dveh jezikov in šolskih sistemov. Takšne storitve opravljajo po dogovoru z učnim osebjem in šolsko upravo.

Sodelovanje s šolskimi sveti [Schulpflegen]

Lokalni šolski uradi prispevajo k temu, da lahko pouk HSK poteka v dobrih pogojih znotraj javne šole. Priporoča se jim, da po potrebi imenujejo pristojno osebo za koordinacijo v občini ali šolski enoti, ki je zadolžena za usklajevanje urnika in pravočasno urejanje prostorskih potreb ter spodbujanje sodelovanja.

Sodelovanje in koordinacija na kantonalni ravni

S strani Direkcije za izobraževanje [Bildungsdirektion] je Urad za javno šolstvo [Volksschulamt] zadolžen za koordinacijsko podporo pouka HSK. Vsak organizator pouka HSK določi osebo, ki je zadolžena za koordinacijo na lokalni in kantonalni ravni ter sodeluje z Uradom za javno šolstvo [Volksschulamt].

Dva odbora skrbita za to, da se izmenjajo pomembne informacije, razjasnijo konceptualna in organizacijska vprašanja ter pogovori o pedagoških vidikih. To sta »Konferenca za pouk HSK« in »Odbor konference za pouk HSK«. Na konferenci za pouk HSK so zastopani organizatorji in predstavniki rednega pouka (po en predstavnik učiteljskega kolektiva, vodstev šol, učiteljskega kolektiva za nemščino kot drugi tuji jezik (DaZ) in predsedstev šol). Na sejah Odbora za pouk HSK sodeluje tudi Pedagoška visoka šola Zürich [Pädagogische Hochschule Zürich], ki po pooblastilu Direkcije za izobraževanje [Bildungsdirektion] izvaja dodatna izobraževanja za učiteljice in učitelje HSK. V Odboru konference za pouk HSK so zastopane predstavnice in predstavniki organizatorjev pouka HSK.

Organizatorji pouka HSK Uradu za javno šolstvo [Volksschulamt] redno poročajo o svojih dejavnostih, tako da odgovorijo na specifična vprašanja in predložijo svoje učne načrte in dodatno dokumentacijo, kar mora biti prevedeno v nemški jezik.

Priloga II: Stopnje in teme – pregled

Naslednji seznam tem je namenjen kot podpora za načrtovanje in oblikovanje pouka. Pregled tem prikazuje, katere teme se lahko pri pouku HSK obravnavajo na posamezni stopnji šole. Obsega izjemno veliko predlogov tem. Ker je število ur pouka omejeno, se mora učiteljica ali učitelj odločiti, katere teme bo obravnaval.

Teme so tudi del učnega načrta 21 [Lehrplan 21] in se obravnavajo pri rednem pouku javne šole. Povezava do področja kompetenc, ki ustreza temam učnega načrta 21 [Lehrplan 21], se nahaja v naslednjem seznamu.

Tema

Jaz in drugi – sobivanje

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.10](#) | [RKE.1](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

Prvi cikel

- medsebojno spoznavanje; pozdravljanje, (medsebojno) predstavljanje
- olika in pravila vedenja
vrtec / šola: pravila, potek in norme, rituali
- skupaj z drugimi nekaj narediti ali doživeti; prijateljstvo; prepir; kaj že lahko storim samostojno

Drugi cikel

- različne skupine in kulture: enaka in različna pravila in vrednote, medsebojno spoštovanje in obojestransko priznavanje, konflikti in strategije reševanja
- kdo sem jaz: kaj me določa, kam spadam
- vloge spolov: dečki – deklice
- otrokove pravice

Tretji cikel

- posameznik in skupina, pripadati in biti tuj
- sobivanje večine in manjšin: rasizem, aktualne debate in dogodki
- vzorniki in idoli: iz športa, znanosti, kulture in zgodovine
- odnosi s svojim in nasprotnim spolom (tudi kulturno specifična pričakovanja)
- človekove pravice

Tema

Družina

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.10](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

Prvi cikel

- moja družina in sorodniki; pravila in norme v družini

Drugi cikel

- razdelitev dela in nalog v družini
- zgodba moje družine: generacije in rodovnik
- različne oblike družin

Tretji cikel

- vloge družinskih članov: spreminjanje skozi čas, kulturne razlike
- moje (lastno) razumevanje vlog
- funkcija in oblike družine v odvisnosti od zgodovine in kulture
- lastne vrednote; etika

Tema

Igra in prosti čas

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.10](#) | [RKE.5](#)

Prvi cikel

- igrati se: skupaj, na različnih krajih, z različnimi igračami; moderne in tradicionalne igre in igrače
- prosti čas in hobiji
- orodja in delovni pripomočki

Drugi cikel

- sprostitvev in počitek
- načrtovanje prostega časa; šport; vrstniška skupina; društva
- rokovanje z digitalnimi in drugimi mediji
- reklame

Tretji cikel

- sprostitvev in počitek
- načrtovanje prostega časa; srečanja mladih; kultura za mlade (glasba, jezik); vrstniška skupina; društva
- rokovanje z digitalnimi in drugimi mediji
- reklame

Tema

Bivanje, soseska in mesto

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.8](#) | [RZG.3](#) | [RZG.4](#)

Prvi cikel

- okolje v vrtcu / v šoli
- naše stanovanje / naša hiša in okolica

Drugi cikel

- hiše in bivanje

Tretji cikel

- bivanje in stili gradnje; zgodovinski razvoji

Tema

Prazniki, običaji in moda

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.7](#) | [RZG.2](#)

Prvi cikel

- rojstni dan in druga pomembna praznovanja, različne vrste praznovanj
- različna oblačila glede na priložnost

Drugi cikel

- različno praznovanje praznikov; verska tradicija
- moda oblačil skozi čas; poklicna oblačila, oblačila in vloge / status, izdelki blagovnih znamk

Tretji cikel

- kultura prostega časa in zabave
- moda in rituali v zgodovinskih obdobjih

Tema

Zdravje in hrana

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.1](#) | [NT.7](#)

Prvi cikel

- moje telo in človeško telo: deli telesa, telesna integriteta mene in drugih; pet čutil
- higiena
- zdravniška oskrba
- zdrava hrana in pijača

Drugi cikel

- zdravje in bolezen; zdravo življenje
- izvor hrane, zelenjava in sadje po letnih časi

Tretji cikel

- šport; odvisnosti
- prehrana; razlike v prehranjevanju, ki so pogojene s kulturo, zgodovino in okoljem
-

Tema

Geografija

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.8](#)

Prvi cikel

- geografski opisi izkušenj in doživetij otrok (kraj bivanja, države porekla, Švica, sosednje države itn.); pojmi prostorske orientacije;
- moja država porekla: geografski pregled, podnebje

Drugi cikel

- pomembna vodovja, hribovja in mesta v državah porekla

Tretji cikel

- geografske značilnosti regij držav porekla

Tema

Narava in tehnika

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.2](#) | [NMG.3](#) | [NMG.4](#) | [NT.1](#) | [NT.2](#) | [NT.8](#) | [NT.9](#)

Prvi cikel

- živali; hišne živali; živali in rastline; gozd
- sadje in zelenjava; štirje elementi
- letni časi in spremembe v naravi
- pojmi za čas (leto, mesec, teden, dan, ura, večer, poldne, včeraj, danes, jutri itn.), ura
- gospodinjski aparati
- vozila, ki jih lahko otroci uporabljajo sami (kolo, skateboard, skiro itn.)

Drugi cikel

- živalske in rastlinske vrste
- prehranjevalna veriga
- vreme in vremenska prognoza
- skrb za okolje, ekološke katastrofe
- digitalne igrače in komunikacijske naprave

Tretji cikel

- ekologija, ogrožanje okolja in skrb za okolje (recikliranje in odstranjevanje odpadkov)
- aktualne debate iz znanosti (poskusi na živalih, gensko raziskovanje itn.)
- digitalne igrače in komunikacijske naprave

Tema

Literatura in umetnost

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[Jeziki](#)

Prvi cikel

- pesmi; rime in verzi; pravljice; slikanice
- barve; filmi
- samostojno ustvariti izdelek in se o njem pogovori.

Drugi cikel

- zgodbe; pripovedke, basni, pesmi; medkulturna knjižnica
- filmi

Tretji cikel

- književna dela iz klasike in moderne
- filmi
- umetnostna vzgoja, glasba in druge umetnostne veje; umetniki in umetnice

Tema

Preteklost in zgodovina

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.9](#) | [RZG.6](#) | [RZG.7](#) | [RZG.8](#) | [RKE.4](#)

Prvi cikel

- »ko sem bil majhen«
- razlike med nekoč in danes
- osebni doživljaji v državah porekla: potovanja, počitnice

Drugi cikel

- zgodovina moje družine, migracija
- zgodovina držav porekla: pomembni dogodki, miti o nastanku

Tretji cikel

- moj življenjepis (npr. v povezavi z učenjem in z jezikom);
- aktualni socialni in politični razvoj v državi porekla;
- verstva in svetovni nazori;
- politična vzgoja (med drugim volitve in glasovanje).

Tema

Delovno okolje in izobrazba

Povezava teme z učnim načrtom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.6](#) | [WAH.1](#) | [WAH.2](#) | [WAH.3](#)

Prvi cikel

- poklici ljudi iz osebnega okolja, poklici v šolah in javnih institucijah (gostinstvo, policija, bolnišnica, prodaja itn.)

Drugi cikel

- sanjski poklic, zgledne osebnosti iz različnih poklicnih panog
- pomen izobrazbe in dela

Tretji cikel

- izbira poklica in prehod v delovni svet ali v nadaljnje izobraževanje v Švici in državah porekla: poklici in pogoji, razlike med državami
- poklic in identiteta; raba lastnih jezikovnih in transkulturnih kompetenc; specifična vprašanja glede na spol
- gospodarstvo: različni sektorji, zgodovinski razvoj, brezposelnost, sindikat

Priloga III: Literatura

V tej prilogi je navedena literatura, ki je omenjena v besedilu. Širok izbor gradiva, literature in drugih virov za spodbujanje prvega jezika in večjezičnosti je na voljo na spletnih straneh Urada za javno šolstvo [Volksschulamt]: www.zh.ch/hsk

Oddelek za mednarodni razvoj izobraževanja [Abteilung Internationale Bildungsentwicklung (International Projects in Education)] Pedagoška visoka šola [PH] Zürich (2018): gradiva za pouk jezika porekla; odnos do narečij in standardnega jezika [Materialien für den herkunftssprachlichen Unterricht; Umgang mit Dialekt und Standardsprache], Zürich: Pedagoška visoka šola Zürich [Pädagogische Hochschule Zürich].

Direkcija za izobraževanje [Bildungsdirektion] kantona Zürich (2017): učni načrt za javne šole kantona Zürich [Lehrplan für die Volksschule des Kantons Zürich].

Giudici, Anja in Bühlmann, Regina (2014): Pouk jezika in kulture porekla HSK [Unterricht in Heimatlicher Sprache und Kultur HSK]. Primeri dobre prakse v Švici, Bern [Eine Auswahl guter Praxis in der Schweiz, Bern]: Generalni sekretariat Švicarske konference kantonalnih direktorjev za vzgojo [Generalsekretariat EDK].

